

Musikterapi på OK-Centrene Enghaven og Jelling Have

***Eric Ballowitz**, miljøterapeutisk medarbejder med håndværkerbaggrund. Ansat som udviklingsmedarbejder på OK-Centret Enghaven. Kontakt: eba@ok-fonden.dk*

***Charlotte Bro Zachariassen**, cand.mag. i musikterapi. Ansat på OK-Centret Enghaven. Kontakt: cza@ok-fonden.dk*

***Torben Egelund Sørensen**, cand. phil. i musikterapi. Ansat på OK-Centrene Enghaven og Jelling Have. Kontakt: oketes@ok-fonden.dk*

Nedenstående artikel er et uddrag af en længere beskrivelse af musikterapien på OK-Centrene Enghaven og Jelling Have. Beskrivelsen i sin fulde længde er tilgængelig på Cedomus (www.musikterapi.aau.dk/cedomus/psykiatriske-tilstande/socialpsykiatrien/). I artiklen er der redegjort for baggrunden for anvendelsen af musikterapi, og de positive effekter af musikterapi bliver gennemgået. Beskrivelsen samt gennemførelse af interviews og undersøgelse har udviklingsmedarbejder Eric Ballowitz stået for. Med beskrivelsen følger en case beskrevet af musikterapeuterne Charlotte Bro Zachariassen og Torben Egelund Sørensen.

Indledning

OK-Centrene Enghaven og Jelling Have har til formål at drive bo- og behandlingstilbud efter §107 i Serviceloven til voksne mennesker med forskellige psykiatriske problemstillinger. Der bor sammenlagt ca. 150 borgere på de to centre. Herudover er der tilknyttet en del dagbrugere i §104 samværs- og aktivitetstilbud.

På OK-Centrene skal alle kunne føle sig værdsat og indgå i et fællesskab, hvor man mødes med respekt og ligeværdighed, såvel brugere, pårørende, samarbejdspartnere og medarbejdere. Der arbejdes ud fra en Recovery-orienteret tilgang: Medarbejderne tager udgangspunkt i den enkeltes ønsker, behov, livshistorie og livsopfattelse. Derved ønskes

at opretholde håb og drømme og støtte brugerne i at skabe en fremtid ud fra egne præmisser. Målet er at højne livskvaliteten og skabe en hverdag med mening og indhold. Som udgangspunkt danner den systemiske tankegang centrene værdigrundlag i behandlingen, og miljøterapien er den overordnede behandlingsramme, hvorfra al anden behandling udspringer. Herudover integreres den nyeste viden fra hjerneforskningen med viden fra udviklingspsykologien i en neuroaffektiv tilgang. Den neuroaffektive tilgang giver personalet et godt grundlag for at målrette behandlingen til den enkelte bruger. Derfor har begge centres medarbejdere som minimum en grundlæggende basisuddannelse i systemisk tankegang og metoder samt

i neuroaffektiv udviklingspsykologi. Centrene er desuden inspirerede af Fountain House modellens tanker: At arbejde er en stærk identitetsskabende faktor for mennesker, og at retten hertil er fundamental.

Musikterapi på Enghaven og Jelling Have

Enghaven har en lang praksis med at anvende musikterapi som behandlingstilbud og har haft en musikterapeut ansat siden 2003. At lade musik indgå i behandlingen startede dog allerede i 1997, da en musikalsk og entusiastisk medarbejder spottede en akustisk guitar, der hang på væggen. Den guitar skulle da bruges! Herfra gik der ikke lang tid, før en lille gruppe engagerede medarbejdere fik etableret op til flere bands med deltagelse af både beboere og personaler. Det viste sig, at det at spille sammen og det at være fælles om det musikalske sprog øgede alle de involveredes trivsel.

I de følgende år blev musikkens position på Enghaven styrket, bl.a. ved at bygge et musikhus i 1999 og ved at ansætte personale specifikt til denne opgave. I 2009 blev der bygget et større musikhus med flere faciliteter, udrustet med professionelt udstyr og instrumenter.

Den egentlige musikterapeutiske behandling startede med ansættelsen af musikterapeut Charlotte Bro Zachariassen i 2003. Sidenhen er også musikterapeut Torben E. Sørensen blevet ansat i 2014. Charlotte og Torben arbejder i alt 65 timer/uge, med 7 timer på Jelling Have og 58 timer på Enghaven. De to musikterapeuter tilbyder i tillæg også klangmassage, ligeledes med professionelt udstyr og instrumenter.

Der er p.t. 28 beboere engageret i musikterapien, nogle i gruppesammenhæng, andre i et individuelt forløb, andre igen i forbindelse med klangmassage. Flere deltager i både musikterapi og klangmassage.

OK Fonden

Livet skal leves - hele livet

OK-Centrene Enghaven og Jelling Have er begge institutioner under OK-fonden.

OK-Fonden er en non-profit omsorgsorganisation som arbejder for at mennesker kan forfølge deres drømme og leve livet – hele livet.

OK-Fonden driver et hospice, fire psykiatriske bo- og behandlingssteder og 15 plejecentre landet over.

Musikterapien er en af mange behandlingstilbud på centrene. Man kan som beboer også benytte sig af fysioterapi og psykomotorisk terapi, dialektisk adfærdsterapi (DAT), stemmehørergruppe, NADA-behandling, samtale med Enghavens psykolog, kreative værksteder, ridning på Enghavens hest, motocross, m.m.

Visitation

For at komme i betragtning til at deltage i et forløb i musikterapien, skal man i første omgang udfylde en henvisningsseddel, der afklarer, hvilke ønsker man har for forløbet. Derpå følger et orienterende møde, hvor man lærer hinanden at kende og afstemmer forventninger. Der aftales så et prøveforløb over 2–5 sessioner, der skal afklare, om beboeren er egnet til et forløb i musikterapi. Her lægges der vægt på motivation, stabilt fremmøde og opbygning af en alliance. Man afsluttes fra forløbet, hvis man har længere fravær uden aftale.

Deltagelse i musikterapi er et led i behandlingen på Enghaven. Derfor bliver der i

samarbejde med klienten formuleret specifikke mål, der indgår i den samlede handplan, eksempelvis at "Hans opnår ro og mindske angst" eller "Grethe opøver sociale kompetencer i bandsammenspil".

Individuel musikterapi

Der er for tiden 12 beboere, der får individuel musikterapi. Disse kommer typisk én gang om ugen, og sessionen varer ca. 1 time. Indholdet af sessionen er forskelligt, afhængig af personen. Der kan være tale om spil på instrumenter, sang- og stemmebrug, sangskrivning, samtale, improvisation, m.m. Tilgangen er proces- og færdighedsorienteret. Færdighederne indbefatter, udover ren sang- og instrumentbeherskelse, opøvelse af f.eks. opmærksomhedsfærdigheder (indre ro, grounding, tilstedeværelse i nuet, o.l.), intra- og interpersonelle færdigheder (hhv. egen-forståelse og forståelse af andre mennesker), relationelle færdigheder, færdigheder i at kunne bearbejde, rumme og udtrykke følelser, samt færdigheder i at kunne rumme uro og angst.

Musikterapeuterne er trænet i, og har lang erfaring med, at arbejde med psykisk sårbare mennesker, og arbejder altid med udgangspunkt i beboerens aktuelle situation og behov.

Gruppebaseret musikterapi

Der er p.t. otte beboere, der deltager i gruppebaseret musikterapi; disse er fordelt på tre bands og et sammenspilshold. Man mødes mellem 1½ og 4 timer om ugen. Overordnet er der her fokus på at deltagerne får styrket deres selvværd og selvtillid, styrket deres samarbejdsevner og sociale kompetencer, samt at de oplever at have et gruppetilhørsforhold – med alt hvad det indebærer af gensidig respekt, gensidig tillid og gensidig forpligtigelse.

"Skør med Rock" er en forening bestående af brugere og medarbejdere ved psykiatriske bofællesskaber, væresteder og institutioner i Jylland og på Fyn.

Foreningen står bag musikfestivalen af samme navn, som afholdes hvert år i begyndelsen af juni.

Formålet er at skabe et årligt tilbagevendende fristed for mennesker med en sindslidelse, deres familie og venner. Festivalen giver deltagerne mulighed for at mødes i et interessefællesskab og udvide deres bekendtskabskreds, både i forberedelsesprocessen og under selve arrangementet.

Festivalen afholdes på skift i forskellige værtsbyer. I 2017 blev den afholdt i Varde og i 2018 foregår den i Aalborg.

Det overordnede mål for de tre bands er, at de dels spiller til arrangementer på bostederne, men også kommer udenfor bostedet som f.eks. på den årligt tilbagevendende festival "Skør med Rock". Derudover ligger fokus på balancen mellem det at lytte til hinanden og det at turde udtrykke sig i gruppen. Desuden lægges der vægt på samspil, på at indøve et repertoire og på at kunne rumme de udfordringer som det, at spille live for et publikum, giver. Som deltager skal man være indstillet på at arbejde med at give og modtage konstruktiv kritik. Før man bliver optaget som deltager, starter man i et individuelt forløb, hvor man arbejder med sine musikalske og sociale færdigheder.

Hver øvegang indledes med en trivselsrunde, hvor alle, inkl. musikterapeuterne, fortæller om 'dagsformen'. Dette giver en fortrolighed i gruppen som skaber tryghed, tillid og en følelse af ligeværd.

Brugerundersøgelse

I januar 2017 blev der gennemført en brugerundersøgelse på Enghaven og Jelling Have, hvori 19 beboere indgik. Heraf 14 i individuel terapi og 10 i gruppebaseret terapi. 5 af beboerne indgik i både individuel- og gruppemusikterapi. Af 24 udleverede spørgeskemaer blev 24 returneret. Alle deltagere var på tidspunktet for undersøgelsen i et igangværende forløb i musikterapi. Nogle har deltaget i flere år, nogle kun i 2-3 måneder.

Der er udarbejdet to spørgeskemaer til undersøgelsen. Et til klienter der modtager individuel musikterapi og et til klienter, der deltager i gruppebaseret musikterapi. Undersøgelsens form og spørgsmål er designet

af musikterapeuterne Bent Jensen og Trine Hestbæk (Jensen, 2011). Førstnævnte har lavet en lignende undersøgelse i socialpsykiatrien i Aarhus Kommune. Der er lagt vægt på enkelthed i udformningen af undersøgelsen, da "spørgeskemaer med mange spørgsmål er meget overvældende for mange psykiatribrugere" (Jensen, 2011).

Skemaerne er delt op i to dele. En *kvantitativ* del i form af et afkrydsningsskema, der omfatter fem spørgsmål med hver fem svarmuligheder: "slet ikke", "lidt", "i nogen grad", "en del" og "særdeles meget". Og en *kvalitativ* del, der ligeledes omfatter fem spørgsmål (plus en rubrik for "andre kommentarer"), som klienterne kan besvare med deres egne ord.

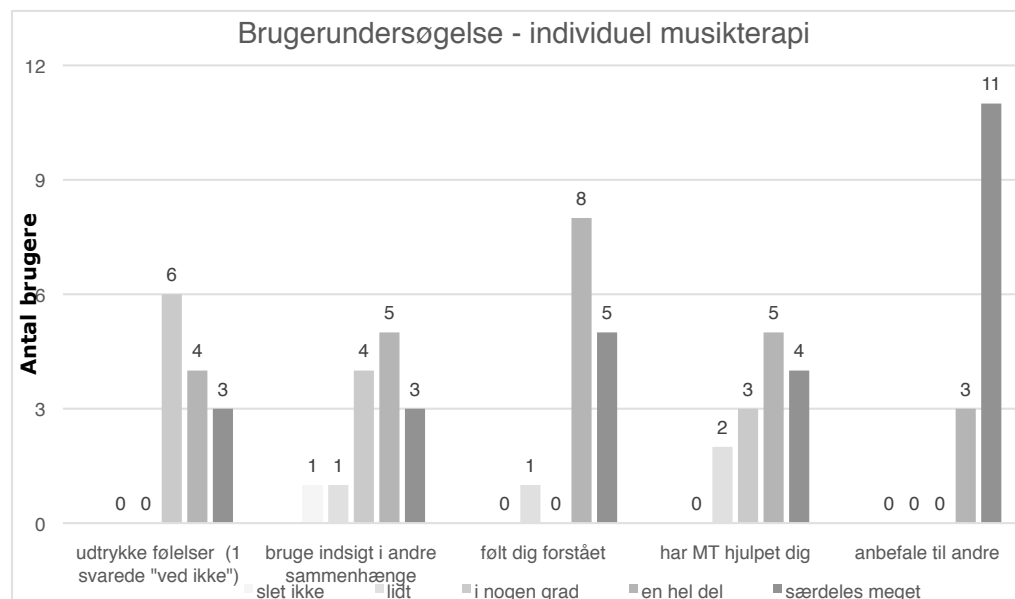

Musikrummet på OK-centret Enghaven. Musikterapeut Torben Egelund Sørensen bag trommerne.

Resultater fra den kvantitative del

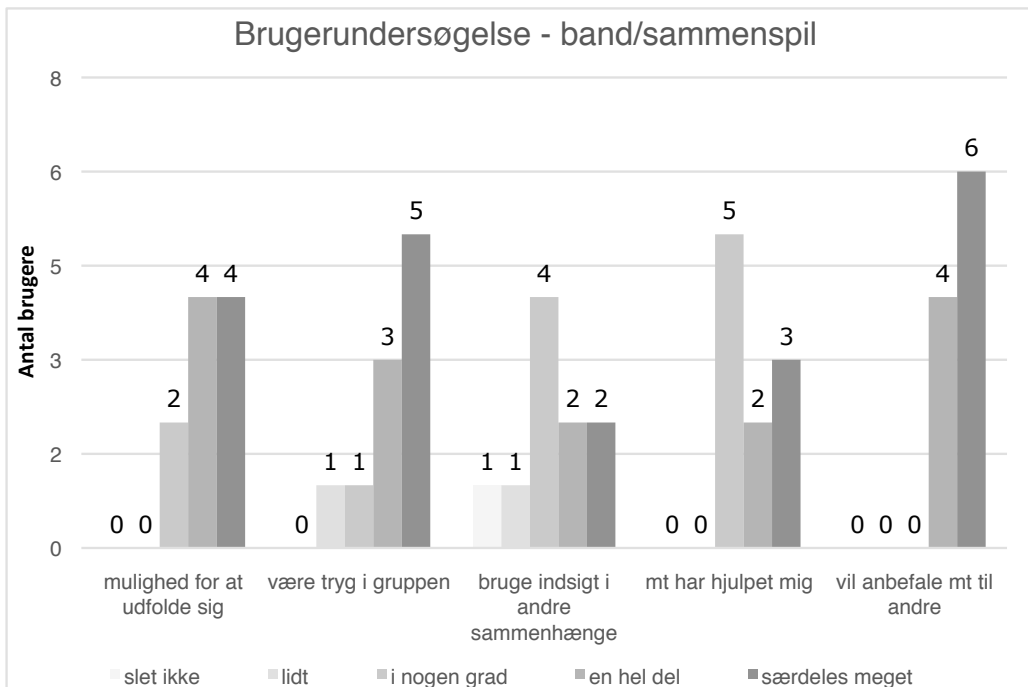
De fem spørgsmål i forhold til individuel musikterapi:

Spørgsmål		Svaret "en hel del" eller "særdeles meget"
1.	Har du kunnet udtrykke følelser i musikterapien	7 af 14 (50 %)
2.	Har du kunnet bruge den indsigt, de oplevelser eller redskaber, du har fået i musikterapien, i andre sammenhænge	8 af 14 (57 %)
3.	Har du følt dig forstået og har du fået mulighed for at være den du er i musikterapien	13 af 14 (93 %)
4.	Har musikterapien hjulpet dig	9 af 14 (64 %)
5.	Vil du anbefale musikterapi til andre	14 af 14 (100 %)
Samlet besvarelse "en hel del" og "særdeles meget":		51 af 70 (73 %)

De fem spørgsmål i forhold til gruppebaseret musikterapi:

Spørgsmål		Svaret "en hel del" eller "særlig meget"
1.	Har du kunnet udfolde dig aktivt i gruppen	8 af 10 (80 %)
2.	Har du følt dig tryk i gruppen	8 af 10 (80 %)
3.	Har du kunnet bruge den indsigt, de oplevelser eller redskaber, du har fået i musikterapien, i andre sammenhænge	4 af 10 (40 %)
4.	Har musikterapien hjulpet dig	5 af 10 (50 %)
5.	Vil du anbefale musikterapi til andre	10 af 10 (100 %)
Samlet besvarelse "en hel del" og "særlig meget":		35 af 50 (70 %)

Resultater fra den kvalitative del

Her et udpluk af citater fra besvarelsene:

Hvad har du fået ud af forløbet?

- At opdage, udtrykke og bruge en evne; optræde trods nerver
- Afprøve grænser – give slip på perfektionisme og samtidig være positiv
- Det er godt at være til musiktime – det hjælper på stemmerne
- Har oplevet at blive accepteret som den jeg er
- Begyndt at acceptere mig selv – også de svage sider

Hvad var bedst?

- Jeg har endelig fundet en strategi der virker i forhold til at aflede tanker, når jeg spiller klaver
- At man har kunnet være med til at bestemme, hvad man har lavet
- Det helt store er at synge – er helt nyt for mig, giver mig en glæde, været rigtig godt for mig, troen på at noget kan blive bedre. Det vækker en drøm!
- Det sociale ved at spille musik med andre
- Vi klarede det i fællesskab

Hvad var svært?

- Sammenspil var svært i starten. Lige pludselig skal man lytte til hinanden
- At åbne op, at synge samstemmende med underviseren, holde fokus
- Det der med ikke at måtte give op, når jeg havde lyst til at smide håndklædet i ringen
- At overskride grænsen til at synge
- At give sig selv lov til at være den, man er

Har du lært noget nyt om dig selv?

- At jeg skal arbejde med min angst. At ting tager tid
- At synge. Selvom det lyder ad helvede til,

så giver det mig noget godt

- Har lært, at jeg ikke skal give op så let – selvom det bliver svært
- Har lært, at alle har en vigtig rolle i et band
- Nu opdager jeg pludselig, at jeg godt kunne få glæde af at være sammen med andre

Hvilken betydning har musikken haft?

- At jeg har fået det bedre. Fået mere overskud, faktisk
- Lidt mere selvtillid... ro, styrke, ja
- Den giver mig livsglæde, større selvværd. Relationer er blevet bedre
- Det har givet mig en pause fra den kaotiske tankegang
- Jeg bliver glad, når vi over

Konklusion af brugerundersøgelsen

Der er flere ting, der falder i øjnene, når man ser på undersøgelsesresultaterne:

- At *alle* deltagere vil anbefale musikterapi til andre
- At *alle* deltagere udfyldte og afleverede spørgeskemaerne
- At kun ganske få giver en lav score (hhv. 6,0 og 7,1 %) på spørgsmålene
- At der overvejende er svaret positivt på spørgsmålene (hhv. 70 og 73 %)

Disse fire punkter antages at være udtryk for, at deltagerne i musikterapi er glade for at deltage og at de føler, at de har gavn af forløbet. *Hvilken* gavn man har af forløbet, beskrives af stikord fra den kvalitative del af undersøgelsen: "mere selvtillid", "øget selvværd", "afprøve/overskride grænser", "blive accepteret", "fundet en strategi", "fået mere overskud", "ting tager tid", "at kunne udtrykke mig", "mindre frustrationer – mere glad", "mindre stress", "mere ro, styrke", "det vækker en drøm", "begyndt at acceptere mig selv", "får

løftet mit humør”, ”jeg er blevet mere tryk” og ”Musikterapi er livsglæde kontra præstation”.

Det, at man har udviklet sig i forhold til instrument- og sangbeherskelse, bliver også fremhævet som en positiv ting af mange. Man oplever, at man faktisk godt kan beherske et instrument, at man opnår en sikkerhed på sit instrument og/eller med sin sangstemme, og derved opnår en ’sidegevinst’ i form af øget selvtillid. Det at have gennemgået en positiv udvikling i forhold til at beherske et instrument eller sin stemme, at opleve at kunne mestre en teknik, et håndværk, det kan skabe et fast ståsted, hvorfra man kan indtage nyt land, og det kan vække et håb om mestring af andre af livets aspekter. Og mindst lige så vigtigt: mange deltagere værdsætter at have fået mulighed for at udtrykke følelser, hvilket kan aflæses i begge skemaer.

Scoren for nogle af spørgsmålene er lavere for gruppebaseret musikterapi sammenlignet med den individuelle terapi. En forklaring kunne være, at mange deltagere har det svært i sociale sammenhænge – som jo er et vigtigt aspekt i det at være i en gruppe - hvilket de også nævner i besvarelserne. Denne tendens gjorde sig også gældende i den tidligere nævnte undersøgelse fra Århus Kommune. Alligevel fremhæver mange deltagere netop det sociale aspekt som et positivt element: ”har lært noget om det sociale”, ”lært sammentale”, ”noget socialt”, ”det sociale ved at spille med andre”, ”har lært, at alle har en vigtig rolle i et band”, ”glæden ved at være en gruppe, at kunne samarbejde”, ”man er på lige fod”, ”har lært at samarbejde”, ”er blevet bedre til at give andre plads”.

På Enghaven og Jelling Have går musikterapien hånd-i-hånd med den øvrige behandling, som i det daglige grundlæggende består af miljøterapi og bostøtte. Musikterapien er et blandt mange tiltag, der kan hjælpe

beboerne med at arbejde med de temaer, som den enkelte er udfordret og begrænset af. I praksis viser det sig, at det på Enghaven og Jelling Have fortrinsvis er beboere med musikalsk interesse og med musikalske forudsætninger, der vælger at deltage i et musikterapeutisk forløb (og som bliver henvist til musikterapi af personalet). Vigtigt er det dog at påpege, at udbyttet af forløbet ikke begrænser sig til det musikalske univers. Udsagn som ”mere selvtillid”, ”øget selvværd”, ”afprøve/overskride grænser”, ”blive accepteret”, ”fundet en strategi”, ”fået mere overskud”, ”ting tager tid”, ”mindre stress”, ”mere ro, styrke” og ”det vækker en drøm” taler deres tydelige sprog i den forbindelse.

Udbyttet af at være i et musikterapeutisk forløb på Enghaven og Jelling Have kan afslutningsvis sammenfattes med disse citater fra undersøgelsen:

- Musikterapi er livsglæde kontra præstation
- Musikterapi er godt for mennesker
- Musikterapi er noget, alle burde prøve

Case – Søren

Søren er en 39-årig mand, som bor i en mindre by, hvor han er tilknyttet den lokale bostøtte-ordning. Søren har diagnosen paranoid skizofreni og er i medicinsk behandling herfor. Han bor i egen lejlighed og klarer selv alle daglige gøremål. Søren har et godt netværk. Flere venner bakker ham op og sætter pris på hans selskab. Herudover besøger han ugentligt sin mor, som han har et godt forhold til og ser jævnligt en onkel og tante, som har betydning for ham.

Søren har gået i musikterapi på Enghaven siden november, 2007. Han startede i individuel musikterapi, men blev hurtigt bassist i Enghavens band, da vi vurderede, at han havde tilstrækkelig sammenspilserfaring fra tidligere, og havde det niveau, som det krævede at være med.

I begyndelsen krævede det meget af Søren at deltage i bandet. Ofte var han kun med i et kvarter, hvorefter han var nødt til at gå. Dette skyldtes paranoia, som blev så virkelig for ham, at angsten fik overtaget. Når han var tilstede, var han meget ukoncentreret og spillede mange fejl. Han havde svært ved at overskue sine papirer og havde i det hele taget svært ved at bevare overblikket. Det var ligeledes svært for Søren at være lydhør overfor, hvad de andre bandmedlemmer spillede/sang.

De første koncerter, Søren var med til, gjorde ham meget urolig og bange, og han havde massivt brug for støtte undervejs for at klare sin optræden. Det kunne bl.a. være at han inden sin optræden fik italesat paranoiae tanker og angst, og derigennem blev nedreguleret. Herudover hjælp til at få sin bas sat til og stemt, samt at have styr på sine papirer undervejs. Det var vigtigt at vi som terapeuter havde overblikket, var rolige og var opmærksomme på hans tilstand under koncerten. Det gik dog støt og roligt fremad i takt med, at Søren lærte de andre bandmedlemmer og os musikterapeuter at kende. Søren fandt ud af, at det ikke var farligt at fortælle om sig selv og få luft for sine tanker og følelser. Vi indførte en 'trivselsrunde', hvor alle bandmedlemmer, inklusiv os terapeuter, kunne sige et par ord om dagsformen. Det gav Søren en tryghed, da vi fik en stor fortrolighed med hinanden, og han fik større tillid til os. Han lærte også, at han undervejs i øvningen kunne fortælle, hvis han mærkede sin paranoia, og følte, at vi var efter ham eller ville ham det ondt. Efter han fik sat ord på, kunne han atter slappe af og fortsætte øvningen med god energi. Efter en tid kunne han deltage i det meste af øvetiden uden at få behov for at tage derfra. Nogle gange måtte der en længere snak til undervejs, men Søren formåede at vende tilbage efter denne.

Det var vigtigt for Søren at få afklaret, hvad der reelt blev sagt i dialogen, så paranoiaen kunne træde i baggrunden. Det var hjælpsomt at aftale med Søren, hvad der konkret ville være gavnligt. F.eks. øve én til én, inden han skulle spille med bandet igen.

Søren har nu spillet i band på Enghaven i de sidste 9 år. Han har oplevet forskellige grader af motivation, men har de sidste år følt en stor gevinst ved at spille i band, og evner at slappe af og nyde musikken, når han spiller. Han er blevet bedre til også at lytte til de øvrige instrumenter, og arbejder med at kigge op og få øjenkontakt med os andre, når han spiller. Kemien med de andre bandmedlemmer har varieret gennem tiden, da han ikke har haft noget til fælles med alle. Der sker udskiftning undervejs. I det nuværende band trives han godt socialt, og hygger sig sammen med de andre. Han har udviklet sig meget på sit instrument og tør lege med tonerne, hvor han tidligere holdt sig til grundtoner. Han er blevet meget mere sikker musikalsk og mister ikke så let overblikket. Søren er herudover begyndt at spille i et ekstra band, hvor stilarten, hård rock, giver ham energi. Det betyder, at Søren nu spiller i band tre gange om ugen, de to af gangene i to timer og den sidste dag i halvanden time. Søren er ikke længere bange for at komme ud at spille, men glæder sig til at give koncert. Han er selv aktiv i forbindelse med at skaffe bandet spillejobs og synes ikke, der skal gå for lang tid imellem disse.

Søren trives rigtig godt i sin hverdag og har fået mod på livet. Tidligere var han ikke meget ude, men nyder nu at tage til koncerter og i byen med sine venner. Han er blevet langt mere udadvendt og mindre bange for sine omgivelser. Han har spillet sammen med venner udenfor Enghaven, samt andre venner, som han har lært at kende, når han har været i byen. Han tager gerne på weekend-

ture og har denne sommer været på festival, hvor han har fået nye kontakter. Herudover har han præsteret et større vægttab, hvilket yderligere bidrager til velvære. Søren er tilmed trappet ned i medicin.

En tryghed i fællesskabet, og tilliden til os musikterapeuter, har givet Søren ro til at udfolde sig og nyde musikken og samspillet. Søren har formået at overføre dette til sit øvrige liv. Alt i alt har vi været vidne til en signifikant udvikling. En udvikling, der naturligvis skyldes flere faktorer. Søren har været godt hjulpet af den støtte, han har fået fra sine omgivelser; venner, familie, bostøtte og psykolog.

Vi spurgte Søren, hvad det har betydet for ham at spille i band igennem de sidste 9 år, samt hvad der har været udfordrende, og hvad der har været godt. Som udgangspunkt fortæller Søren, at musik altid har været det, der i hans skoleliv og fritid, har haft størst betydning. Bl.a. har han været på musiklinje på en højskole, hvilket er noget, han ser tilbage på med glæde. Det, han har oplevet som sjovest og mest fængende. Han synes, at det at spille musik, er en dejlig måde at være kreativ på. Derfor var det naturligt for ham at starte i musikterapi på Enghaven. Der har været flere udfordringer for Søren i forhold til at spille i band. F.eks. har sangtekster kunnet provokere, da han ofte har følt, at de omhandlede ham. Han ville helst spille sange, han kendte og var ikke selv opsøgende. Det er dog stille og roligt ved at vende, i takt med at Søren har fået det bedre. Han er nu selv opsøgende og er begyndt at lytte til bands som Skid Row og Go Go Berlin, som han også har præsenteret på Enghaven, og som vi nu spiller numre af. Som han selv siger, var han også begyndt at miste lysten til at høre sin 'gamle' musik, som f.eks. Dizzy Miss Lizzy, som han har dyrket meget. Han er generelt blevet mere åben for at opsøge nye oplevelser og

Tomas Ivashka Jensen på trommer og Torben Egelund Sørensen på bas.

musik. En anden udfordring for Søren har været, at der i bandet har været flere, han skulle relatere til. Han har haft svært ved at holde fokus, når andre sagde noget og kunne nemt blive angstprovokeret af det de sagde. Det er blevet meget bedre og Søren over sig i at lytte mere og give plads til andre. At spille i band på Enghaven har haft stor betydning for Søren. Det har været et holdepunkt i hverdagen, selvom det også har været svært. Søren sætter også pris på de gode oplevelser, vi har haft, når vi har været ude at spille. Han har nydt den respons, der er fra publikum. Både når de danser til musikken og når de bagefter giver feedback. Det er vigtigt at have vidner på den proces, man er i gang med.

Reference

Jensen, B. (2011) Brugerundersøgelse om musikterapi i Socialpsykiatrien i Aarhus Kommune. *Musikterapi i psykiatrien: årsskrift* 6(1), 116-129.